

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Реви Юрія Олексійовича на тему «Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. Корупція як системне диформуюче явище набула нових форм та якостей у сучасному суспільстві, перетворившись на одну з найгостріших проблем, внаслідок якої відбувається поступова деградація моральних засад суспільства та зниження рівня показників функціонування сфери господарювання, економіки і промисловості. Протидія корупції здійснюється одночасно за допомогою запобігання та прискання через сукупність відповідних механізмів. Одним із них є фінансовий контроль стосовно осіб, на яких покладено функції держави або місцевого самоврядування. За умов цифрової трансформації публічного адміністрування механізм антикорупційного фінансового контролю зазнав якісних змін. Це стосується впровадження в Українській державі антикорупційного декларування в електронній формі. Реформований концепт антикорупційного декларування є новелою законодавства України і потребує зосередження уваги вчених та практиків. Адміністрування електронної системи декларування та верифікація антикорупційних декларацій передбачає належну та детальну правову регламентацію. На жаль, українське законодавство не повною мірою відповідає вимогам правозастосування у цій сфері, що має прояв у такому: відсутність законодавчого закріплення категоріальних детермінант змісту антикорупційної декларації; нечіткість та невідповідність міжнародним стандартам процедур верифікації антикорупційних декларацій; відсутність належного юридичного супроводу щодо технічного забезпечення адміністрування Єдиного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, а також механізмів взаємодії Національного агентства з питань запобігання корупції з інститутами громадянського суспільства у сфері антикорупційного декларування.

Позитивні зрушення та подальше удосконалення діяльності щодо запобігання корупції, яких очікувалося від внесення фундаментальних змін до здійснення фінансового контролю як антикорупційного засобу, мають формальний характер, процес же їх втілення потребує подальшого внесення нагальних змін до антикорупційного законодавства України. Відсутність комплексного теоретичного дослідження, якого було би присвячено правовій регламентації інституту антикорупційного декларування в Україні, також

негативно впливає на сприйняття зацікавленими суб'єктами переваг від електронної форми декларування. Крім того, правове регулювання верифікації декларацій осіб, на яких покладено функції держави або місцевого самоврядування, є в Україні однією з найдискусійніших проблем демократизації публічного адміністрування.

При дослідженні втілення реформованого інституту антикорупційного декларування в законодавство України науковці та практики обмежувалися лише розглядом суб'єктного складу відносин, яких пов'язано з антикорупційним декларуванням, приділяючи особливу увагу визначенню наявності зобов'язання в окремих службовців подавати антикорупційну декларацію. Зазначене свідчить про фрагментарність дослідження інституту антикорупційного декларування, що зобов'язує детально зупинитися на його аналізові та виокремленні специфічних ознак. Таким чином, недостатність розробок на теоретичному рівні, наявність практичних правових питань та актуальність теми зумовили необхідність теоретичного обґрунтування та внесення науково аргументованих пропозицій, рекомендацій щодо адаптації вітчизняного антикорупційного законодавства та подальшого його удосконалення.

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці провідних фахівців у галузі адміністративного та фінансового права, службового права, які досліджували застосування фінансового контролю як антикорупційного засобу щодо публічних службовців: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Л.Р. Білої-Тіунової, Ю.П. Битяк, К.Л. Бугайчук, Л.К. Воронової, В.В. Галуцько, В.М. Гарашука, Д.В. Гудкова, О.О. Дудорова, С.А. Задорожнього, С.В. Ківалова, О.С. Койчевої, Д.Г. Михайленко, Т.А. Латковської, О.П. Рябченко, Л.А. Савченко, М.І. Сідора, А.В. Титко, Т.В. Хабарової, М.І. Хавронока, О.П. Хамходери, В.В. Цветкова, В.М. Шаповал та ін.

Нормативно-правовою базою роботи є Конституція України, міжнародні договори, яких ратифіковано Україною, закони України, підзаконні нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також відомчі нормативно-правові акти у сфері антикорупційного декларування. У ході здійснення дисертаційного дослідження використано законодавство зарубіжних країн (США, Великої Британії, Франції, Китаю та ін.).

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практики діяльності у сфері фінансового контролю у публічному секторі, звіти

інституцій, діяльність яких спрямовано на запобігання корупції, судові рішення з питань антикорупційного декларування та статистичні дані.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі адміністративного та фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Концепція розвитку адміністративного, адміністративно-процесуального права та фінансового права в умовах євроінтеграції» (на 2016–2020 рр.), що є складовою теми «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842), що виконується в межах Національного університету «Одеська юридична академія».

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. У дисертаційній роботі поставлено за мету на підставі вивчення, аналізу та узагальнення правозастосовчої практики, нормотворення і наукових досягнень дослідити систему антикорупційного декларування, охарактеризувати особливості його застосування та на цій основі розробити науково обґрунтовані пропозиції і рекомендації, спрямовані на удосконалення законодавства щодо практики декларування в Україні.

Для досягнення поставленої мети основну увагу було приділено вирішенню таких задач:

визначити стан наукових розробок щодо антикорупційного декларування;

надати сутнісно-понятійну характеристику антикорупційного декларування;

охарактеризувати стан правового регулювання антикорупційного декларування в Україні;

окреслити та дослідити міжнародні стандарти антикорупційного декларування;

виокремити та охарактеризувати суб'єктів, на яких поширюється обов'язок з антикорупційного декларування;

надати характеристику суб'єктів забезпечення антикорупційного декларування;

встановити змістовну складову антикорупційної декларації;

виокремити та охарактеризувати процедуру верифікації антикорупційної декларації;

надати пропозиції щодо подальшого удосконалення законодавства, яким врегульовано антикорупційне декларування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером розглянутих питань дисертація є новим за змістом комплексним

теоретико-практичним дослідженням антикорупційного декларування. До положень, які мають ступінь наукової новизни, належать:

у перше:

визначено сутність концепту електронного антикорупційного декларування та стандарти його втілення у правову дійсність;

обґрунтовано необхідність використання принципу інтероперабельності в якості основоположної ідеї антикорупційного декларування при системі електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів для: автентифікації особи; автоматичного формування та заповнення декларацій шляхом отримання інформації за допомогою національної системи електронної взаємодії між державними інформаційними ресурсами, електронними реєстрами, інформаційними системами тощо; автоматичної верифікації вже поданих декларацій; використання у роботі спеціальними уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції;

надано практичні рекомендації щодо використання в Україні досвіду США щодо утворення комісії з етики, впровадження штрафних санкцій за несвочасне подання декларацій, виокремлення закритої та відкритої форми декларації та Великої Британії щодо офіційного оприлюднення змісту декларацій;

обґрунтовано необхідність вироблення належного технічного забезпечення для автоматичного фіксування неподання декларацій з одночасним наданням повноважень уповноваженому підрозділу (особі) з питань запобігання та виявлення корупції щодо формування списку осіб, що є суб'єктами декларування в конкретній інституції;

обґрунтовано необхідність створення територіальних управлінь Національного агентства з питань запобігання корупції, до повноважень яких належатиме можливість здійснення повної перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

визначено поняття «фінансовий контроль у сфері запобігання корупції» як діяльність щодо спостереження та перевірки за станом фінансів суб'єктів, на яких поширюється антикорупційне законодавство з метою забезпечення недопущення, відвернення та сприяння виявленню ознак корупції та порушень антикорупційних вимог, заборон, обмежень;

визначено поняття «антикорупційна декларація» як документ звітності у сфері публічної служби, що має встановлену законодавством форму та є обов'язковим до подання Національному агентству з питань запобігання

корупції від осіб, яких уповноважено на виконання функцій держави та місцевого самоврядування для забезпечення мети запобігання корупції;

удосконалено:

систему заходів, яких спрямовано на верифікацію декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування шляхом виокремлення таких її складових: 1) здійснення контролю щодо своєчасності подання декларацій; 2) здійснення контролю щодо правильності та повноти заповнення декларацій; 3) застосування логічного та арифметичного контролю; 4) здійснення повної перевірки декларацій;

розуміння суб'єкта, на якого покладається обов'язок із подання декларації як особи, яка реалізує свою правосуб'єктність шляхом створення, заповнення та подання антикорупційної декларації;

підхід до групування основних заходів фінансового контролю у сфері запобігання корупції, до яких віднесено: подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, облік та оприлюднення декларацій; контроль та перевірка декларацій; встановлення своєчасності подання декларацій; повна перевірка декларацій; моніторинг способу життя суб'єктів декларування;

систему суб'єктів, які забезпечують здійснення антикорупційного декларування шляхом виокремлення суб'єктів: а) яких уповноважено на встановлення нормативно-правових засад здійснення антикорупційного декларування; б) яких уповноважено на контроль за своєчасністю подання декларацій осіб, яких уповноважено на виконання функцій держави та місцевого самоврядування; в) яких уповноважено на здійснення контролю щодо правильності та повноти заповнення декларацій, логічного та арифметичного контролю.

набули подальшого розвитку:

характеристика змісту декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

теза щодо можливості визначення антикорупційного декларування як інституту адміністративного права, інструменту антикорупційного механізму, засобу фінансового контролю у сфері запобігання корупції чи обов'язку особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

пропозиції щодо часткового оприлюднення відомостей, які містяться в декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

запропоновано: внесення змін і доповнень до Закону України «Про запобігання корупції» щодо деталізації застосування антикорупційного декларування та прийняття нормативно-правових актів для інституційного забезпечення цього інституту.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням сукупності методів наукового пізнання як загальнонаукових (діалектичний, історико-правовий, системно-структурний та системно-функціональний та догматичний), так і спеціальних (документального аналізу, порівняльно-правового аналізу, класифікації тощо).

Діалектичний метод наукового пізнання застосовано для дослідження явищ дійсності у їхньому розвитку та взаємозв'язку, він дозволив встановити міжнародні стандарти антикорупційного декларування та виокремити особливості їх втілення окремими державами. За допомогою логіко-системного методу сформульовано та поглиблено понятійний апарат, якого використано у дослідженні, формально-догматичний метод дозволив здійснити змістовний аналіз: норм чинного законодавства, що закріплюють антикорупційне декларування; визначити та охарактеризувати процедуру верифікації антикорупційної декларації. Формально-логічний метод використано для аналізу змістовної складової антикорупційної декларації. Структурно-функціональний метод допоміг проаналізувати суб'єктно-інституційний вимір антикорупційного декларування. Застосування методів моделювання, аналізу та синтезу дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розгляду проблем реалізації інституту антикорупційного декларування у суспільних відносинах, що виникають у сфері виконання функцій держави та місцевого самоврядування;

правотворчій діяльності – для надання пропозицій щодо удосконалення до Закону України «Про запобігання корупції», наказів Національного агентства з питань запобігання корупції, які регламентують застосування фінансового контролю з метою запобігання корупції, а також при розробленні Національним агентством із питань запобігання корупції механізмів адміністрування та верифікації Єдиного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

правозастосовній діяльності – для належного втілення у правову дійсність інституту антикорупційного декларування та удосконалення практики декларування і судової практики у справах, пов'язаних із порушенням умов його здійснення;

навчальному процесі – для підготовки монографій, підручників та посібників з навчальних курсів «Адміністративне право», «Фінансове право», «Публічна служба», «Запобігання та протидія корупції», «Антикорупційне декларування» та при викладанні навчальних дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною науковою роботою, підготовленою шляхом особистого дослідження положень чинного законодавства, наукової та навчальної літератури, міжнародного досвіду, а також аналізу судової практики. Особистий внесок в опублікованих у співавторстві наукових працях становить: Liudmila Kornuta, Tetiana Goloyadova, Yuliia Zavhorodnia, Yurii Reva (2020) Anti-corruption declaration as a measure of control for the activities of subjects of public authorities. *Journal of Environmental Treatment Techniques*. Vol. 8 (4). pp. 1504-1509. – авторська участь дисертанта становить 25 % та полягає у дослідженні національних та міжнародних теоретико-правових засад антикорупційного декларування, а також визначенні категорії «антикорупційне декларування». Для аргументації окремих положень використано положення праць інших науковців, на які зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія». Положення, висновки та пропозиції, що містяться у дисертаційному дослідженні, доповідалися на: міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 15 травня 2020 р.).

Результати дослідження використано при викладанні відповідних тем із навчальних курсів: «Публічна служба», «Запобігання та протидія корупції».

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях. Основні положення дисертації викладено в 5 публікаціях, серед яких: 3 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, що входять до затвердженого переліку, 1 – у науковому виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази Scopus, 1 – у тезах доповідей за матеріалами науково-практичної конференції.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Рева Ю.О. Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С.139-145.

2. Рева Ю.О. Деякі питання реалізації системи електронного декларування в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 4. С. 68-79.

3. Liudmila Kornuta, Yurii Reva, Tetiana Goloyadova, Yuliia Zavorodnia, (2020) Anti-corruption declaration as a measure of control for the activities of subjects of public authorities. *Journal of environmental treatment techniques*. Vol. 8 (4). pp. 1504-1509.

4. Рева Ю.О. Верифікація антикорупційної декларації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Том 2. С. 124-128.

наукові публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Рева Ю. О. Стан впровадження електронного антикорупційного декларування в Україні. *Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 2. С. 98-102.*

Характеристика особистості здобувача. Рева Ю.О. має вищу юридичну та економічну освіти. У 2017 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія», судово-адміністративний факультет, отримав диплом магістра з відзнакою за спеціальністю «правознавство». Працював на посаді юрисконсульта юридичного відділу на Державному підприємстві «Одеський авіаційний завод», що входить до Державного концерну «Укроборонпром». З квітня 2018 року працює на посаді державного експерта експертної групи координації політики в сфері юстиції (після реорганізації – експертна група з євроінтеграції та координації політик) Директрату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства юстиції України. З 2017 року – аспірант кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія». Володіє українською, російською, англійською мовами. Має 5 публікацій з проблематики дисертації.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, вміло використані спеціальні дефініції. Робота характеризується єдністю змісту, а стиль викладення сприяє доступності розуміння та сприйняття матеріалу.

Дисертація Юрія Олексійовича Реви на тему «Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, і рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор

Т.А. Латковська

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент

А.В. Стрельников

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ